

Luonnos KANEn kannanotoksi / KANE sihteeristö ja IN

Kansalaisyhteiskunnan elinvoimaisuus ja toimintaedellytykset haastettuina – hallituksen ratkaistava rahoitusongelma budjettiriihessä

Suomalaisella demokratialla on vahvat perinteet ja korkea arvostus kansalaisten keskuudessa. Toimivan demokratian kannalta on tärkeää, että järjestö- ja kansalaistoiminta on jatkossakin autonomista ja elinvoimaista¹.

Tässä kannanotossa Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE tuo esiin hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan keskusteluissa esitetyn huolen kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten merkittävästä heikkenemisestä, mikäli rahapelituotoista järjestöille suunnattuja avustusmäärärahoja leikataan valtion vuoden 2021 talousarvioesityksen mukaisesti².

Valtiovarainministeriön budjettiesityksen mukaan kansalaistoiminnan avustukset ovat vaarassa vähetä jopa kolmanneksen. Esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalla rahapelitoiminnan voittovaroja urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämisen osalta olisi talousarvioesityksen mukaan käytettävissä yhteensä 148 miljoonaa euroa vähemmän vuoden 2020 talousarvioon verrattuna.

Rahapelien vuosittainen tuotto on ollut noin 1,1 miljardia euroa. Tuoton arvioidaan laskevan noin 300 miljoonaa euroa vuonna 2021. Syitä tuoton laskuun ovat muiden muassa Veikkauksen vastuullisuustoimet, kuten siirtyminen tunnistautuvaan pelaamiseen, Veikkauksen markkinaosuuden laskeminen verkossa tapahtuvassa pelaamisessa sekä raha-automaattipelaamiseen liittyneet koronarajoitukset. Hallitus on todennut käsittelevänsä yleishyödyllisen toiminnan rahoitusongelmaa budjettiriihessä.

Avustusten leikkaaminen heikentäisi järjestöjen mahdollisuuksia tukea ihmisten hyvinvointia ja osallistumista

Rahapeleistä kertyvät tuotot käytetään yleishyödyllisen toiminnan tukemiseen. Tuotoilla rahoitetaan tiedettä, taidetta, liikuntaa, nuorisotyötä, sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaa sekä hevosalaa. Iso osa rahoituksesta kohdistuu kansalaistoimintaan.

Avustusmäärärahojen väheneminen aiheuttaisi järjestöjen toiminnalle ja siten suomalaiselle yhteiskunnalle ja ihmisille mittavaa haittaa. Toimintojen ennakoinnin vähentäminen tai lopettaminen heikentäisi ihmisten hyvinvointia, osallisuutta, viihtyvyyttä, jaksamista, työllisyyttä ja osaamista. Erityisen suuri vaikutus sillä olisi ihmisten yhdenvertaisuuteen ja kaikista haavoittuvimpiin väestöryhmiin, joiden tavoittamisessa ja tukemisessa järjestöillä on suuri rooli. Lisäksi kansalaisyhteiskunnan rooli ja merkitys hyvinvoinnin ja tasa-arvon vahvistamisessa koronakriisin aikana ja sen jälkeen on laajasti tunnustettu ja tunnustettu valtioneuvoston viimeaikaisissa selvityksissä. Täten suunnitellut avustusmäärärahojen leikkaukset olisivat ristiriidassa paitsi kansallisesti harjoitetun pitkäjänteisen demokratia- ja kansalaisyhteiskuntapolitiikan, myös hallitusohjelman kansalaisyhteiskuntaa koskevien kirjausten sekä koronakriisin jälleenrakennussuunnitelmien kanssa.

¹ KANEn toimintasuunnitelma 2017-2021 <https://oikeusministerio.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-259-636-9>

² <http://budjetti.vm.fi>

Järjestöt tarvitsevat toimintansa rahoitukseen ennakoitavuutta ja pidemmän aikavälin ratkaisuja

KANE esittää, että hallitus etsii budjettiriihessä ratkaisun akuuttiin rahapelituottojen alenemiseen ja yleishyödyllistä rahoitusta koskeviin ongelmiin. Arpajaislain uudistuksessa peliongelmiin tehokkaan hillitsemisen ohella tulisi löytää pidemmän aikavälin ratkaisu siihen, että pelaaminen ei jatkossa karkaa toimiluvattomiin yhtiöihin ja siten rahapelitoiminnan tuotot eivät jatkossa alati alene.

Keinoja ovat muiden muassa laskevien tuottojen kompensointi ja rahapelaamisen kanavointi toimiluvalliseen yhtiöön. On tärkeää, että ratkaisut kohtelevat yleishyödyllisiä sektoreita tasapuolisesti.

Veikkauksen edunvälittäjien verkosto³ on ehdottanut rahoitusongelman ratkaisemiseksi seuraavia toimia:

- Rahapelaamisen kanavointi toimiluvalliseen yhtiöön – erityisesti arpajaislain muutoksen yhteydessä *Kanavointi lisäisi vastuullista pelaamista Suomessa ja tuloutusta yleishyödyllisiin kohteisiin. Kanavoinnin tarkoituksena ei ole lisätä pelaamista, vaan kanavoida jo tapahtuva pelaaminen toimiluvattomilta yhtiöiltä vastuullisuuttaan vahvistaville toimiluvallisille yhtiöille. Tämä puolestaan voisi tukea rahapelimonopolin oikeutusta myös EU-oikeuden näkökulmasta.*
- Tuloutuksen alenemisen kompensointi yleishyödyllisille toimijoille (esimerkiksi arpajaisveroa laskemalla) – talousarvion laadinnan yhteydessä *Yksi mahdollisuus kompensointiin on laskea arpajaisveroprosenttia, jolloin Veikkaukselle jäisi enemmän tuloutettavaa. Arpajaisveroprosenttia on nostettu 2000-luvun aikana 4 %:sta nykyiseen 12 %:iin. Arpajaisveron tuotto valtiolle on noin 200 miljoonaa euroa.*
- Muut toimet, esimerkiksi edunsaajien yhteistyön, toimintatapojen vahvistaminen ja yhtiön oman toiminnan kehittäminen

KANE korostaa, että demokratian ja kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten turvaaminen on horisontaalisesti kaikkia hallinnonaloja koskeva sekä yhteiskuntapoliittisesti tärkeä toimi.

³ Verkostoon kuuluvat Suomen Akatemia, Suomen Hippos ry, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry, Tieteellisten seuran valtuuskunta, Suomen Olympiakomitea ry, Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry